

Govor predsednika Fiskalnega sveta dr. Davorina Kračuna na seji Komisije DZ za nadzor javnih financ (5.10. 2023)

Izhodišča za pripravo, analizo in obravnavo proračunskih dokumentov za prihodnji dve leti, ki bo potekala v naslednjih nekaj tednih, so se pomembno spremenila od spomladanskega sprejetja Programa stabilnosti.

Prvič, občutna revizija podatkov o nacionalnih računih za lansko leto je pokazala, da okrevanje po koncu epidemije ni bilo tako izrazito, kot je sprva kazalo. Revizije statističnih podatkov so sicer običajen postopek, rezultat tokratne pa je bila največja sprememba doslej. Tudi v daljšem obdobju spremembe podatkov po revizijah za Slovenijo pretežno presegajo tiste v drugih državah EU. Institucije, ki se ukvarjajo s pripravo ekonomskih politik, z ekonomsko analizo in napovedmi, pa potrebujejo za svoje delo celovit nabor čim bolj stabilnih podatkov. Obseg tokratne revizije po oceni Fiskalnega sveta terja določene napore za izboljšanje kakovosti statističnih objav.

Drugič, sodeč po zadnji napovedi UMAR se makroekonomski obeti slabšajo. Napovedana gospodarska rast v osnovnem scenariju bo v prihodnjih letih nižja kot je bila v letih pred izbruhom epidemije. Ob tem prevladujejo negativna tveganja, ki terjajo veliko mero previdnosti pri pripravi proračunskih dokumentov in oblikovanju ekonomskih politik.

Tretjič, s prihodnjim letom preneha veljati splošna odstopna klavzula, ki je v obdobju med letoma 2020 in 2023 omogočala precejšnji maneverski prostor delovanju fiskalne politike. Ta je bil uporabljen za zelo obsežne ukrepe za blaženje posledic epidemije in druginje, ki pa pogosto niso bili dovolj usmerjeni. Hkrati so bili v celotnem obdobju od začetka epidemije sprejeti številni diskrecijski ukrepi strukturne narave, ki niso bili povezani s krizami in so imeli izrecno negativne posledice za vzdržnost javnih financ. Takšno delovanje je povzročilo dvig pričakovanih prebivalstva in gospodarstva o možnostih fiskalne politike, ki so glede številnih izzivov, s katerimi se soočamo, v veliki meri nerealistična. Aktivacija fiskalnih pravil s prihodnjim letom bo vnovič postavila v ospredje pomen vzdržnosti javnih financ in lahko pripomore k omejitvi teh pričakovanj.

Četrtrič, sanacija po vremenski ujmi predstavlja velik in dodaten izziv za javne finance. Ukrepanje mora zato temeljiti na verodostojno ocenjeni škodi, izvedba sanacijskih ukrepov pa mora biti usmerjena in transparentna.

Stanje javnih financ je letos sicer nekoliko slabše kot je bilo v enakem obdobju lanskega leta. Večji očiščeni primanjkljaj državnega proračuna, ki ne upošteva neposrednega učinka intervencijskih ukrepov, je po eni strani posledica nižje rasti prihodkov ob upočasnjevanju povpraševanja ter po drugi strani višjih izdatkov, zlasti zaradi višjih stroškov dela v povezavi z lani sklenjenim dogovorom o dvigu plač in večjega transferja v zdravstveno blagajno. Ob tem je potrebno omeniti, da je bil višji primanjkljaj napovedan v proračunskih dokumentih.

Pred obravnavo proračunskih dokumentov za prihodnji dve leti je potrebno ponovno izpostaviti pomen verodostojnosti proračunskega načrtovanja. Avgusta sprejeti drugi rebalans za letos predstavlja nadaljevanje neustrezne prakse, ki smo ji priča vsaj od leta 2020. Ob odsotnosti fiskalnih pravil je namreč pri pripravi proračunskih dokumentov zlasti javna poraba vedno znova načrtovana nerealistično visoko. Letos se to kaže v možnosti za kar 2,4 mrd EUR primanjkljaja državnega proračuna v zadnjih treh mesecih leta, kar bi bilo okoli 1 mrd EUR več kot v celotnem lanskem letu. Takšno načrtovanje je nerealistično, dviguje pričakovanja deležnikov, ki jih je nato

težko obvladati. Omogoča uveljavitev naknadnih ukrepov po sprejemu proračunskih dokumentov, kar lahko ogroža vzdržnost javnih financ in ne predstavlja ustrezne osnove za prihodnje načrtovanje.

Naj vas obvestim še, da je Fiskalni svet 29. 9. od Ministrstva za finance prejel predlog Spremembe Odloka o pripravi proračunov za sektor država ter predlog sprememb državnega proračuna za leto 2024 in predlog državnega proračuna za leto 2025. S tem je začel teči z Zakonom o javnih financah določen 15-dnevni rok za pripravo ocene Okvira, oceno predloga državnega proračuna pa mora Fiskalni svet pripraviti do 20. oktobra. Dopolnjene podatke za oceno je Fiskalni svet prejemal še včeraj, 4. oktobra, podatki pa še niso popolni. Zlasti pogrešamo projekcije za sektor država po metodologiji ESA za leto 2025, ki jih Fiskalni svet skladno z Zakonom o fiskalnem pravilu potrebuje za oceno spoštovanja fiskalnih pravil v predlogu državnega proračuna za to leto.